شهروند شهر امام‌رضا(ع)

یادداشت شفاهی

علیرضا حیدری
عضو شورای سیاست‌گذاری شعر خراسان رضوی

بنا دارم در سالروز میلاد امام‌رضا(ع) از زاویه دیگری به این مناسبت بپردازم. ما همیشه از شخصیت امام‌رضا(ع) می‌گوییم؛ از بزرگی، سیره، منش و کنش و دانش امام. بد نیست این‌بار از زاویه دیگری به این مناسبت نگاه کنیم؛ ویژگی‌های شهروند شهر امام‌رضا(ع). البته که زائر هم باید از امام‌رضا(ع) شناخت خوب و کافی داشته باشد، اما قصه یک مجاور و همشهری و همسایه بودن چیز دیگری است و باید بیش از یک زائر از ایشان بداند.

حالا شهروند شهر امام‌رضا(ع) بودن، یعنی چی؟ به‌طور قطع باید کسی باشد که سیره رضوی را بشناسد و سبک زندگی و منش و کنش و رفتار امام را بداند. مگر در احادیث معصومین(ع) نداریم که مؤمنان و شیعیان باید موجب افتخار و سربلندی ائمه باشند؟ سربلندی ائمه به چیست؟ آیا به این نیست که سیره و آموزه‌های این بزرگواران را در زندگی خودمان دنبال کنیم؟

تنها در این صورت است که می‌توان گفت که شهروند شهر امام رضا(ع) هستیم. برای تحقق آن هم باید کتاب بخوانیم، باید خطیبان و روحانیان و سخنرانان شهرمان هم شهروند شهر امام‌رضا(ع) را با این ویژگی‌ها آشنا کنند؛ چراکه شهروند شهر امام‌رضا(ع) باید که با شهروندان دیگر شهرها متفاوت باشد.

شهروند شهر امام‌رضا(ع) باید متواضع باشد، چنان‌که امامش هم فروتن بود. باید مدارا داشته باشد و مهربان‌ترین باشد، چنان‌که امامش هم این‌گونه بود. باید محبت در این شهر جاری باشد، باید همدیگر را دوست داشته باشیم، باید خردمند باشیم و عقلانیت جوهره رفتارمان باشد، همان‌طور که امام هم فرموده‌اند: بهترین دوست انسان خرد و بدترین دشمن او جهل است.

وقتی امام‌رضا(ع) عالم آل محمد است، شهروند شهر امام‌رضا(ع) هم باید ضریب دانشش از دیگر مردم بیشتر باشد. مگر امام اهل گفت‌وگو و مدارا نبود؟ آیا ما هم در این شهر اهل گفت‌وگو هستیم؟ آیا ما با تساوی و عدالت و دوستانه روبه‌روی هم می‌نشینیم و صحبت می‌کنیم؟ رفتار امام چگونه بود؟ می‌دانیم که امام‌رضا(ع) در مناظره‌ها با منطق و استدلال‌های خودِ مناظره کنندگان گفت‌وگو می‌کرد، آن‌ها را بزرگ می‌دانست، دینشان و جایگاهشان را محترم می‌شمرد، در مناظره‌ها پیش‌فرضی نداشت که حتما تو بر باطل هستی، با استدلال سخن می‌گفت و او را قانع می‌کرد؛ آن هم در فضایی آرام، صمیمی و دوست‌داشتنی.

آیا شهروند شهر امام‌رضا(ع) هم این‌گونه است و به چنین خصلتی آراسته است؟

شهروند شهر امام‌رضا(ع) باید مثل امام خوش‌رو و خوش‌برخورد باشد، راه دوستی را باز بگذارد و با دیگران انس بگیرد و رفت‌وآمد کند. منش امام چنان بود که همه با ایشان رفت‌وآمد می‌کردند؛ کوچک و بزرگ و وزیر هم نداشت. برای امام کرامت انسانی مهم بود و بس. شهروند شهر امام‌رضا(ع) هم باید این‌گونه باشد و از خداوند و امامش ستارالعیوبی را یاد بگیرد، در رفتار و زندگی دیگران تجسس نکند و سیره و منش امام را دنبال کند.

باید سعی کنیم از این ویژگی‌ها به‌درستی برای زندگی در این شهر استفاده کنیم، باید ببینیم امام چطور نگاه می‌کرد؟ چطور رفتار می‌کرد؟ چطور فکر می‌کرد؟ چطور برخورد می‌کرد؟ و ما هم این‌گونه باشیم. اگر امام با کسی اختلاف داشت، این اختلاف را در چه بستری نشان می‌داد؟ به‌طور حتم نشانی از تخاصم، دشمنی، افشاگری و بدگویی و تهمت و توهین در سیره ایشان نبوده و این بزرگوار ما را هم به دوستی و مدارا و برادری و فراموشی کینه و بدخواهی دعوت کرده است. شهروند شهر امام‌رضا(ع) هم به‌طور قطع و یقین باید این‌گونه باشد و خودش را این‌گونه نشان‌دار کند.

به پنجره فولاد دخیل بسته‌ایم

یادداشت

سیدمحمدرضا هاشمی
روزنامه‌نگار افغانستانی مقیم ایران

وقتی آتش جنگ در افغانستان شعله‌ور شد و بعضی از مردم این کشور رخت سفر بستند تا برای خود جایی آرام برگزینند، معلوم نبود که قرار است آن‌ها در کدام جغرافیا ادامه زندگی خود را تجربه کنند. مثلا پسرعموهای پدرم همه‌شان به شهر کویته پاکستان رفتند و ۴۰ سال است که در آن سرزمین زندگی می‌کنند، فرزندانشان همه تابعیت پاکستانی دارند و خودشان هم بخشی از جامعه پاکستان محسوب می‌شوند.

با آغاز مهاجرت مردم افغانستان، شهرهای مختلف ایران هم میزبان تعداد زیادی از جمعیت مهاجران افغانستانی بود، اما در این بین عده‌ای بودند که همان روزی که قصد دیار غربت و مهاجرت کردند، مشهد را با سلطان غریبش به عنوان مقصد نهایی‌شان برگزیدند. در افغانستان به کسی که به زیارت امام‌رضا(ع) رفته، «زوار» می‌گویند. زوار همچون کربلایی و حاجی مورد احترام مردم است و خاطرات آن‌ها از سفر به مشهد همیشه شنوندگان زیادی در دورهمی‌ها دارد. هنوز هم وقتی کسی از زیارت مشهد به خانه برمی‌گردد، اقوام و همسایه‌ها به دیدار او می‌آیند و دیدن زوار امام‌رضا(ع) اهمیت زیادی برای مردم مسلمان افغانستان دارد.

سال‌های اول دهه هشتاد که موضوع ادامه تحصیل دانش‌آموزان مهاجر افغانستانی مشکلات زیادی داشت، من که می‌دیدم هم‌کلاسی‌های سال قبلم به یک کلاس بالاتر رفته‌اند و من چون مهاجر هستم، هنوز ثبت‌نام نکرده‌ام، درحالی‌که چشمانم خیس اشک بود، به پدر گفتم: چرا شهر مشهد را برای مهاجرت انتخاب کردی؟ او گفت: به دلیل وجود حرم امام‌رضا(ع). در این ۳۲ سال و در جواب به سؤال‌های مختلف بارها این جمله را از پدر و دیگر بزرگان فامیل شنیده‌ام؛ جوابی کامل که بعد از شنیدنش نتوانسته‌ام هیچ اعتراضی کنم.

قطعا خانواده من و دیگر مهاجران افغانستانی که حالا نزدیک به ۴ دهه است که ساکن مشهد و میهمان سفره پر از مهر امام‌رضا(ع) هستند، آدم‌های خوش‌شانسی بوده‌اند که این فرصت را داشته‌اند. کجا بهتر از شهری که صاحبش شمس‌الشموس است و انیس النفوس؟ کجا بهتر از خانه‌ای که صاحبش غریب‌الغرباست؟ کجا بهتر از حریمی که آهوی بیابان به آن پناه آورده و مهربانی سلطانش محدود به مسلمانان نبوده است؟

سخنان و روایت‌هایی که از امام مهربانی‌ها خوانده‌ام، همیشه سرشار از مهربانی، نوع‌دوستی، امید و عشق بوده است. ارزش‌هایی که قطعا عمل به آن‌ها می‌تواند ما را از گرفتاری‌ها رها کند؛ اما گاهی برخی تصمیمات و اقدامات در رابطه با مهاجران افغانستانی با خط مشی و مفاهیمی که از امامان معصوم ما در رابطه با برخورد با همسایه و میهمان به ما رسیده است، تناقض دارد. وجود مضجع شریف امام مهربانی‌ها در مشهد و ایران یکی از مهم‌ترین دلایل حضور مهاجران افغانستانی در این جغرافیاست.

۴۰ سال از حضور افغانستانی‌ها در ایران می‌گذرد و مردم ایران آن‌ها را به‌عنوان عضوی از جامعه پذیرفته‌اند، اما مهاجران نگرانی‌ها و مشکلاتی هم دارند؛ مثلا فرزندان آن‌ها که متولد ایران هستند و حالا در دهه دوم و سوم زندگی خود به سر می‌برند، سرنوشت نامعلومی از نظر اقامت و تابعیت دارند؛ مردمی که در رنج و سختی کنار برادران و خواهران ایرانی‌شان بودند، در غم‌هایشان اشک ریختند و در شادی‌هایشان خندیدند. در چندماه گذشته اظهار نظرهایی از سوی برخی مقامات دولت ایران آن‌ها را رنجانده است؛ مثل اظهارات سیدعباس عراقچی، معاون وزارت امور خارجه، که گفت: «اگر تحریم‌های آمریکا فروش نفت ما را به صفر برساند، مجبور خواهیم شد از اتباع افغان بخواهیم به دلیل هزینه‌های زیاد ماندنشان، کشور را ترک کنند» اما مهاجران افغانستانی به پنجره فولاد امام‌رضا(ع) دخیل بسته‌اند.

زندگی به سبک امام مهربانی‌ها

نگاهی به برخی از رفتارهای شهروندی با اتکا به آموزه‌هایی از امام هشتم

اثر: طاهر نیرزاده

گروه فرهنگ شهروندی | ما مشهدی‌ها شاید در سالروز ولادت حضرت رضا(ع) حس و حال دیگری از هم‌جواری و همسایگی با ایشان داشته باشیم؛ اما نمی‌توان کتمان کرد که به دلیل وجود بارگاه منور ایشان در شهرمان، در روز تولد ایشان چه سرور و چه حال خوشی در سراسر کشور جاری می‌شود. قطعا بهره‌مندی از چنین نعمتی گران‌بهاست، اما نکته‌ای که در این میان مهم‌تر جلوه می‌کند، رسالتی است که این حضور بر دوش همه ما می‌گذارد؛ مجاور و غیرمجاور و مسافر و غیرمسافر هم ندارد. بحث انسانیت است و درست زندگی کردن. حالا که بیست‌وسومین روز از روزهای داغ تابستانمان هم‌زمان شده است با تولد باسعادت خورشید هشتم، قصد کردیم تا در این صفحه با اتکا به برخی از احادیث ایشان، رفتار شهروندی خودمان را مرور کنیم و بیش از پیش برای اصلاح و الگو قرار دادن امام(ع) تلاش کنیم.

ضامنی برای آهوان

به محض اینکه نام امام هشتم به گوشمان می‌رسد، بدون شک اولین چیزی که به ذهن همه ما خطور می‌کند، ماجرای معروف ضمانت آهو از سوی ایشان است. همان ماجرایی که باعث شده است تا امام‌رضا(ع) را با لقب ضامن آهو بشناسیم. این روایت به‌خوبی می‌تواند اهمیت و آداب رفتار با حیوانات را بهتر از هر راه دیگری به ما گوشزد کند؛ آن هم در شرایطی که هر از گاهی در دنیای مجازی کلیپ‌ها و ویدئوهای آزاردهنده‌ای از اذیت و آزارهایی که برخی از بی‌خردان در حق حیوانات روا می‌کنند، دست به دست می‌شود. یادآوری این قصه حتما نقطه اتکای خوبی است برای مرور و قضاوت دوباره رفتارمان در قبال محیط زیست و موجودات زنده‌ای که در آن زندگی می‌کنند.

کمک به مستمندان سفارش همیشگی امام‌رضا(ع)

یکی از سفارش‌هایی که معصومین(ع) همیشه آن را در اولویت‌های خود داشته‌اند و در شرایط مختلف به بندگان توصیه می‌کرده‌اند، بحث دستگیری از نیازمندان و کمک به مستمندان است. امام‌رضا(ع) نیز در این‌باره احادیث فراوانی دارند، از جمله اینکه: «صدقه بده؛ اگرچه اندک باشد. زیرا هرچیز اندکی اگر در راه خدا و با نیت صادقانه داده شود، بزرگ و ارزشمند است.» ایشان در حدیثی دیگر نیز فرموده‌اند: «کمک کردن به ضعیفان و محرومان از بهترین انواع صدقه است.» شاید بد نباشد حالا که در روز ولادت امام هشتم(ع) قرار داریم، با الگو قرار دادن این توصیه‌ها، سهم خودمان را در کمک به هم‌نوعان خود بپردازیم و با دستگیری از افرادی که نیازمند کمک دیگران هستند، حال بهتری را هم برای خودمان، هم برای دیگران و هم برای شهرمان فراهم کنیم.

طرح: مسعود نجاتی

در باب همسایه‌داری

بیایید قبول کنیم که این روزها مثل گذشته مفهوم همسایه و همسایه‌داری داغ نیست؛ یعنی باوجود اینکه چه در آپارتمان و چه در خانه‌های ویلایی در جوار یکدیگر زندگی می‌کنیم، اصلا همدیگر را نمی‌شناسیم و با یکدیگر ارتباطی نداریم. حالا بماند که خیلی اوقات اصلا حقی هم برای همسایه خود قائل نیستیم و در رابطه با ساده‌ترین مسائل مثل جای پارک خودرو و نحوه عبور و مرور در محیط‌های مشاع هم با یکدیگر درگیر می‌شویم و از خجالت یکدیگر درمی‌آییم. این در حالی است که همسایه‌داری آدابی دارد و امامان ما نیز به شیوه‌های مختلف مردم را به رعایت آن توصیه کرده‌اند. فراموش نکنیم که امام‌رضا(ع) در رابطه با حق همسایگی می‌فرمایند: «از ما نیست کسی که همسایه‌اش از شر او در امان نباشد.»

میزبان خوبی برای زائران باشیم

مشهد به یمن برخورداری از وجود بارگاه معنوی امام‌رضا(ع)، نه‌تنها در تعطیلات نوروز و فراغت‌های تابستانه، بلکه در کل روزهای سال میزبان موج مسافرها و زوار و گردشگران است. این اتفاق همان‌طور که شکوه و غرور خاصی به شهر می‌بخشد، رسالتی را هم بر عهده میزبانان و شهروندان آن می‌گذارد و آن آداب میهمان‌داری و برخورد با زائران این بارگاه مقدس است. لازم نیست حتما مقام و منصبی در گوشه‌ای از این شهر داشته باشیم، تک‌تک ما می‌توانیم با روی خوشی که از خود نشان می‌دهیم، از میهمانان شهرمان به بهترین شکل ممکن پذیرایی کنیم. تفاوتی هم ندارد آن کاسب خوش‌انصافی باشیم که حواسش به پر و خالی جیب مشتری است یا آن راننده بامعرفتی که از غریب بودن مسافرش سوءاستفاده نمی‌کند تا کرایه را دولا پهنا حساب کند.

بخشش از بزرگ‌ترهاست

اگر نگاه مختصری به روایات، احادیث و سیره معصومین(ع) در اسناد و کتاب‌های پیش رویمان داشته باشیم، بدون شک یکی از مهم‌ترین نکاتی که توجه ما را به خود جلب می‌کند، روح بزرگ و پر از عطوفت آن‌هاست. بارزترین نمود این قضیه نیز خود را در قالب بخشش و گذشت نشان داده است؛ خصلت‌هایی که شاید بی‌راه نباشد اگر بگوییم تک‌تک ما با الگو قرار دادن آن‌ها می‌توانیم شرایط بهتری را برای زیست خودمان و دیگران در شهر رقم بزنیم؛ چه در یک جامعه کوچک مثل خانواده و چه در یک جامعه بزرگ‌تر مثل شهر و در برخورد با سایر شهروندان؛ تفاوتی ندارد که گذشت از خطای یک بنده خدا در زمان رانندگی باشد، یا گذشت از رفتار ناپخته فلان رفیقمان. امام‌رضا(ع) در مورد اهمیت بخشش می‌فرمایند: «هرگز ۲ گروه با هم روبه‌رو نمی‌شوند، مگر اینکه نصرت و پیروزی با گروهی است که عفو و بخشش بیشتری داشته باشند.»

به احترام بزرگ‌ترها

تعامل سازنده و گفت‌وگو کردن همیشه یکی از بهترین راه‌ها برای گره‌گشایی از مسائل است؛ چه آن زمانی که در رابطه با مسئله‌ای نیاز به مشورت باشد و چه آن زمانی که بین ۲ نفر کدورتی پیش آمده باشد و روابط بینشان زنگار گرفته باشد. اینجاست که پای مسائل مهمی مثل صله رحم و دید و بازدید به میان می‌آید؛ مسائلی که نه‌تنها می‌توان اهمیت آن را از زبان بزرگ‌ترهای فامیل شنید، بلکه در روایات و احادیثی که از معصومین(ع) نقل شده است نیز بارها به آن و فواید آن مثل احترام به بزرگ‌ترها، رونق گرفتن روابط، آگاه شدن از حال یکدیگر، کمک کردن به یکدیگر و... اشاره شده است. امام‌رضا(ع) نیز در این مورد سفارش کرده‌اند: «به بزرگ‌ترهایتان احترام بگذارید و با کوچک‌ترها مهربان باشید و صله رحم نمایید.» البته، فراموش نکنید که صله رحم را می‌توان به‌سادگی هرچه تمام‌تر و با دوری از هرگونه تجمل برگزار کرد، همان‌طوری که پیشوای هشتم ما فرموده‌اند: «پیوند خویشاوندی را برقرار کنید؛ گرچه با جرعه آبی باشد، و بهترین پیوند خویشاوندی، خودداری از آزار خویشاوندان است.»

لبخند نثار یکدیگر کنیم

شاید شما هم در محیط‌های عمومی مثل اتوبوس یا مترو با این دسته از آدم‌ها برخورد کرده‌اید که با قیافه عبوس و مملو از خشم و خستگی، تکیه داده‌اند به صندلی خود و تنها کاری که به آن مشغول هستند، بالا و پایین کردن صفحه گوشی‌شان است. بله، ما هم قبول داریم که به هر حال هر فردی گرفتاری دارد و هزار و یک مشکل و دغدغه، اما این مرتبه که به یک محیط عمومی پا گذاشتید، لطفا با دقت بیشتری به چهره دیگران نگاه کنید. یعنی به نظر شما واقعا این‌قدر به ته خط رسیده‌ایم که حتی نمی‌توانیم یک لبخند به لبمان بیاوریم و با آن چهره زیباتری به خودمان و شهرمان ببخشیم؟ باور کنید شهر ما در این صورت شهر دوست‌داشتنی‌تر و زیباتری خواهد بود. این قضیه آن‌قدر اهمیت دارد که امام‌رضا(ع) درباره آن فرموده‌اند: «هرکه به روی برادر مؤمن خود لبخند بزند، خداوند برایش ثوابی خواهد نوشت و هرکه خداوند برایش ثوابی بنویسد، او را عذاب نخواهد داد.»